

Kravet til faglig forsvarlighet

Solveig Hodne Riska

Universitetslektor i helserett

Universitetet i Stavanger

Universitetet
i Stavanger

Kravet om faglig forsvarlighet

- Kravet om forsvarlighet er en *rettslig standard*
- Det betyr at:
 - Loven ikke selv inneholder de normene som skal etterleves, men at lovteksten henviser til en målestokk og til andre normer for adferd som ligger utenfor loven selv
 - Rettslige regulert – både kravet og annen lovgivning
 - Faglige normer – for god praksis
 - Ethiske normer
 - Politiske prioriteringer

Et grunnprinsipp i norsk helserett

- Kravet om faglig forsvarlig virksomhet og yrkesutøvelse er et **grunnprinsipp** i norsk helserett

- Det følger av:
 - Specialisthelsetjenesteloven § 2-2
 - Helse- og omsorgstjenesteloven § 4-1
 - Helsepersonelloven § 4

Et krav forankret i menneskeverdet

- Alle menneskers iboende verdighet
- Får hver og en i kraft av å være menneske.
- Forstås som konstant, ugraderbart, betingelsesløst, ukrenkelig og umistelig.

Annen lovgivning som bygger opp under forsvarlighet

- Rett og plikt til informasjon
- Rett og plikt til pasientens og pårørendes medvirkning
- Kravet om journalføring
- Kravet om samtykke
- Taushetspliktsbestemmelsene
- Autorisasjon
- Internkontroll

Kjernen i forsvarlighetskravet

- En forventning om at helsehjelpen skal være god.
Normen er «god praksis»
- Forankret i
 - Anerkjent fagkunnskap
 - Faglige retningslinjer
 - Allmenngyldige samfunnsetiske normer

Forsvarlighetskravet som minstestandard

- En handling eller en virksomhet er enten forsvarlig eller uforsvarlig.
- Forsvarlighetskravet er derfor juridisk i utgangspunktet å forstå som **en minstestandard** for krav til faglig arbeid.
- Grensen mot det uforsvarlige trekkes ved at det foreligger klare avvik fra det gode.

Uforsvarlighet: Virksomheter og helsepersonell sett under ett

- En sykehuspost kan være generelt uforsvarlig driftet.
- Helsepersonell kan gjøre uforsvarlige handlinger.

Faglig forsvarlig virksomhet:

- Spesialisthelsetjenesteloven § 2-2:

«Helsetjenester som tilbys eller ytes i henhold til denne loven **skal** være forsvarlige. Spesialisthelsetjenesten skal tilrettelegge sine tjenester slik at personell som utfører tjenestene, blir i stand til å overholde sine lovpålagte plikter, og slik at den enkelte pasient eller bruker gis et helhetlig og koordinert tjenestetilbud.»

Nærmere om plikten til å drive virksomheten forsvarlig

Plikt til å sørge for tilstrekkelig **kompetanse**

Krav til **organisering**

Krav til tilrettelegging av tjenestene

Etablere gode og akseptable **faglige standarder**

Tjenestene må følge med i den faglige utvikling
Økonomien underordnet forsvarlighetsnormen

Krav til **rutinisering** og standardisering

Avvik fra etablerte skiftelige prosedyrer – uforsvarlig
Omforente rutiner vurderes som uforsvarlige

Brudd på spesialisthelsetjenesteloven

«Det er et lederansvar å sørge for at sykepleierne følger postens rutiner og at rutinene er tilstrekkelige og hensiktsmessige, slik at sykepleierne blir i stand til å yte forsvarlig helsehjelp.»

Statens helsetilsyn 2014

Faglig forsvarlig yrkesutøvelse

- Hpl § 4

«Helsepersonellet **skal** utføre sitt arbeide i samsvar med de krav til **faglig forsvarlighet** og **omsorgsfull hjelp** som kan forventes ut fra helsepersonellets kvalifikasjoner, arbeidets karakter og situasjonen for øvrig.»

Kravet til faglig forsvarlighet er et relativt krav:

- Hva som kan forventes er avhengig av helsepersonellets **kvalifikasjoner**
 - Det forventes mer av en spesialist på området enn en generalist
 - Det forventes at helsepersonellet holder seg faglig oppdatert på sitt område.

Forts.

- Kravet varierer med arbeidets karakter og situasjonen for øvrig:
 - Det forventes mer når personalet har tid til grundige overveielser, enn når helsepersonellet må handle ved akutte situasjoner.

Helsepersonellet må innrette seg etter sine faglige kvalifikasjoner

- Helsepersonellet må for eksempel meddele sine begrensninger som ny på en arbeidsplass
- Helsepersonellet skal innhente bistand eller henwise pasienter videre der dette er nødvendig og mulig.

Myndighet til å treffe beslutninger

- Hpl § 4:

Ved samarbeid med annet helsepersonell skal legen ta beslutninger i medisinske spørsmål som gjelder undersøkelse og behandling av den enkelte pasient.

- Dersom sykepleier i samarbeidssituasjoner om konkrete pasienter skulle motta instruksjoner fra en lege som de mener er **klart uforsvarlig**, har de rett og plikt til å si ifra om dette til legen og bør dokumentere både sitt standpunkt og vurderingene som ligger til grunn.

Kravet til omsorgsfull hjelp

- Gjelder primært å ha god medmenneskelig adferd i møte med pasientene
 - Å møte pasienten som et helt menneske
- Gjelder alt helsepersonell: både leger og sykepleiere

Kravet til samtykke for å yte helsehjelp

Universitetet
i Stavanger

Hovedregel:

«Helsehjelp kan bare gis med pasientens samtykke med mindre det foreligger lovhjemmel eller annet gyldig rettsgrunnlag»

Pbrl §4-1

Unntak:

Hjemmel for å krenke integriteten og anvende tvang.

I hvilke situasjoner?

Kravet til informert samtykke

«For at samtykket skal være gyldig må pasienten ha fått nødvendig informasjon om sin helsetilstand og innholdet i helsehjelpen.»

Pbrl § 4-1

Plikten til å sørge for at informasjonen er forstått:

«Helsepersonellet skal så langt som mulig sikre seg at mottakeren har forstått innholdet og betydningen av opplysningene.»

Pbrl § 3-5 andre ledd

Rett og plikt til informasjon

- Pasienten skal ha den informasjon som er nødvendig for å få innsikt i sin helsetilstand og innholdet i helsehjelpen.

Pasientens rett til medvirkning

- Pasienten har rett til å medvirke ved gjennomføring av helse- og omsorgstjenester

Pbrl § 3-1

- Rettigheten gjelder også for barn

Pbrl § 4-4 femte ledd

Pårørendes rett til medvirkning

- I tilfeller der pasienten ikke har samtykkekompetanse har nærmeste pårørende rett til å medvirke sammen med dem.

Plikten til journalføring

- Den som yter helsehjelp, **skal** nedtegne eller registrere opplysninger i en journal for den enkelte pasient.

Hpl § 39

- Journalen skal føres i samsvar med god yrkesskikk og skal inneholde relevante og nødvendige opplysninger om pasienten og helsehjelpen.

Hpl § 40

Taushetspliktbestemmelsene

«Helsepersonell skal hindre at andre får adgang til eller kjennskap til opplysninger om folks legems- eller sykdomsforhold eller andre personlige forhold som de får vite om i egenskap av å være helsepersonell.»

Hpl §21

Opplysninger til samarbeidende helsepersonell

«Med mindre pasienten motsetter seg det, kan taushetsbelagte opplysninger gis til samarbeidende personell når dette er nødvendig for å kunne gi forsvarlig helsehjelp.»

Hpl § 25

Kravet til faglig forsvarlighet

- Kravet om faglig forsvarlighet er en **bærebjelke** på helserettsområdet.
- Kjernen i forsvarlighetskravet er at helsehjelpen skal være god. Normen er **«god praksis»**.
- Et krav forankret i **menneskeverdet** og retten til å bli behandlet med respekt og verdighet.